

**Lahemaa külade tsoneeringut käsitleva Lahemaa koostöökogu kultuuripärandi
valdkondliku töökoosoleku protokoll**

20. juuni 2012

Lahemaa rahvusparki looduskeskus Palmses

Koosoleku juhataja: Ave Paulus, Keskkonnaameti Viru regiooni kultuuripärandi spetsialist
Koosoleku protokollija: Riina Kotter, Keskkonnaameti Viru regiooni kaitse planeerimise spetsialist

Osalejad: vastavalt lisatud nimekirjale

Koosoleku algus: kell 14.00

Koosoleku lõpp: kell 16.00

Valminud on Keskkonnaameti tellitud **Lahemaa külade arhitektuuri ja asustusstruktuuri inventuuri lõpparuanne**. Töö on teostatud riigihankelise tööna Artes Terrae poolt. Põhitäitjad maastikuarhitektid Mart Hiob ja Nele Nutt, arhitekt Lilian Hansar, ajaloolane Juhan Maiste, geograaf Ülli Reimets. Uuringut rahastas Euroopa Regionaalarengu Fond.

Analüüs on tellitud Lahemaa rahvusparki kaitsekorralduskava alusuuringuna. Lahemaa külades teostatud inventuuri valguses on hea analüüsida ka Lahemaa kaitse-eeskirja eelnõu piiranguvööndeid.

Koosoleku päevakord:

1. Kultuuripärandi spetsialist Ave Paulus tutvustab viimastel aastatel teostatud Lahemaa kultuuripärandi uuringuid kaitse-eeskirja eelnõu piiranguvööndite tsoneeringu valguses (ettekanne lisatud)
2. Artes Terrae projektijuht Mart Hiob tutvustab vastvalminud külade inventuuri (ettekanne lisatud)

Ave Paulus juhatab koosoleku sisse ja tutvustab päevakorda.

Arutelu:

Ave Paulus: Kas kellelgi tekkis küsimusi? Uuring määratleb väärtused ja nende seisundi. Uuringu ettepanekud väärtuste hoidmisele on suhteliselt ranged.

Mart Hiob: Kuna meie töö tingimused olid sellised, seadsime meie ka ranged tingimused, nüüd on arutelu koht, et kuidas neid täpselt rakendada. Töö tulemus on eesmärgiga seotud, siin ei saanudki lõtva tulemust tulla.

Rein Kiis: Ära on tehtud üüratult tänuväärne töö, seda andmebaasi saab kasutada tükk aega. Kuusalu valla ametnikuna ja kohaliku elanikuna tahaksin töö tegijatele avaldada tunnustust. Töö maht on olnud väga suur, see on meeletu töö. Töömaht ja kasutatud kaartide mõõtkava määrasid ära töö teostamise täpsusastme. Seega on töö suure üldistusastmega ja suures mõõtkavas. Töö koostamisel on sattunud sisse mitmed lapsused. Ajalooülevaade on töös anutud E. Tarveli raamatu põhjal, mis ilmus 30 aastat tagasi. Vahepeal on ilmunud märksa täpsemaid trükiseid. Verstakaart on oluline, aga taludes on olemas talukaardid. Toon näiteid

oma külast: toob võrdlusi tabelist ja talukaartidelt. Inventuur ei lange kokku sellega, mida külas teame, millised on asundustalud, millised on põlistalud. Kolhoosiaegne individuaalehitus on täielikult käsitlemata jäetud. Teie käest telliti halduslik töö, mille alusel hakatakse täiendama kaitse-eeskirja eelnõu projekti ja kokku panema uut kaitsekorralduskava. Meil on tekkinud küsimused, et miks piiratakse.

Ave Paulus: 1971. aastal olid rahvuspargis juba piirangud, et kaitsta väärtusi.

Kiis: Nüüd elame me oma riigis.

Mart Hiob: Kui on nii palju külasid, pole füüsiliselt võimalik iga talu kaarti vaadata. Käisime iga maja juures ja igas hoovis, va mõned üksikjuhud. Kui töömaht on suur, siis ei saa garanteerida, et vigu pole.

Andres Järve: Miks ei ole käsitletud sovhoosiarhitektuuri?

Mart Hiob: Eesmärk oli traditsioonilise asustusmusteri säilitamise võimaluste analüüs. Me võtsime aluseks mingid kriteeriumid ja seetõttu langesid näiteks välja Kolgakülas spordibaasi juures paiknevat kuus individuaalelamut.

Ave Paulus: Võsu ja Käsmu olid ka uuringutena eraldi meeskonna töö, sest Võsul tuleb laiemas piirkonnas nõukogudeaegset arhitektuuri eraldi väärtustada. Kui on tegemist üksikkompleksidega, siis on Muinsuskaitseameti kaitsemehhanismid. Rahvusparkides on printsiibiks traditsioonilise pärandmaastiku säilitamine, Võsu asula osas on oluline säilitada tema omapära ning seal on Eesti mõõtnes unikaalne säilinud nõukogude suvilapiirkond. Seega on Lahemaal ka nõukogudeaegse väärtusliku arhitektuuriga piirkondi väärtustatud. Kui Kolgakülas on üksikuid objekte, siis võib selle koos Muinsuskaitseametiga üle vaadata.

Rein Kiis: On tehtud suur töö, aga pisiasju, mis on valesti, on omajagu. Töö tahab töötlemist saada.

Ave Paulus: Ajaloolise maakasutuse uuringu veaprotsent peaks olema suhteliselt väike. Lahemaa arhitektuuri ja asustusstruktuuri inventuur määratleb väärtused lähtuvalt nõutud kompetentsist. Kui väärtuste määratlemisel on külade inventuuris vigu, saame neid aasta jooksul parandada. Saadame küladesse kutsed hindama tööd enda teadmiste seisukohast ning tegema seal parandusi, kus vigu märgatakse. Koondame saadetud parandused ja teeme uue koosoleku, kus need läbi arutatakse. Mis režiimi me väärtustele seame, on kaitseala valitseja otsustus. Ja uuringu pakutud kaitserežiim sõltub ainult nende väärtuste säilitamise vajadusest. Avalik huvi, looduslikud väärtused, sotsiaalne olukord ja säästev areng – need aspektid tulevad arvesse kaitsekorralduskava koostamise käigus.

Rein Kiis: Tööd tuleks parandada ja kõik tuleb läbi lugeda. See on selge, et sellise mahu juures ei ole võimalik väga täpset tööd teha.

Mart Hiob: Vead tuleb loomulikult parandada.

Mart Hiob: Lahemaa on suura. Kohaliku initsiatiiviga töötades peaks kohalikega rohkem tööd tegema, aga meil oli aega vähe ja uuringu eesmärk oli anda eksperthinnang väärtustele. Alustasime Lobi külast.

Ave Paulus: Sisuliselt on ekspertide töö valmis saanud ja Keskkonnaametile antud. Töö eesmärk oli määrata arhitektuuriliselt väärtuslikud hooned ja teha asustusstruktuuri säilivuse hinnang, need asjad on tehtud. Töös esinevad vead tuleb kindlasti ära parandada, teavitame külasid (ka selle koosoleku kutse saadeti külavanematele), seekord ka kuulutustega külastendidel ja meedias. Nüüd on see aeg, kus asja on võimalik Keskkonnaametil edasi ajada koos kohalike kaasamisega – meil on nüüd olemas töö, millele otsa vaadata, sellesse faktiparandused sisse viia ning selle alusel režiimi üle arutlema hakata.

Mart Hiob: Suve lõpuks tahame vead kokku korjata ja siis viime parandused sisse. Meil oleks olnud hea meel, kui oleksime saanud rohkem inimestega suhelda.

Kaisa Linno: Ma pole kindel, kas nüüd inimesed enam kaasa tulevad, neid ei huvita see enam.

Rein Kiis: Meil on nüüd ju see omanikutunne väga tugev.

Ave Paulus: Me arutasime töövõtjaga töö algul avalikkuse kaasamise küsimust ning see oli töövõtja soov, et Keskkonnaamet ei teeks suurt kaasamispropagandat töö algfaasis. Küll me tutvustasime teostatavat uuringut pea kõigil Lahemaa kultuuripärandit käisitlevatel seminaridel ja arhitektuurkoolitusel, samuti looduskaitsekonverentsidel jms kohtades, mille kohta info oli nii kodulehtedel, külastendidel kui meedias.

Rein Kiis: Talumehele ei jõudnud see kohale. Küla peal on konflikt üleval. Oskate öelda, kellega te rääkisite Kolgakülas.

Mart Hiob toob näiteid.

Rein Kiis: Te sattusite peale inimestele, kes olid parajasti kodus. See on objektiivne paratamatus. Sellest ei saa teha järeldusi. Ma räägin kohalike kaasamisest. Ainult teavitamine ei ole kaasamine.

Ave Paulus: Nüüd, kui tellitud uuringu tulemused on olemas, algab avalikkuse kaasamise faas. Kultuuripärandi valdkondlikus sektsioonis peavad veaparandused sisse saama ning režiim koostöökogus läbi arutatud saama. Muidugi ei sea me üksüheselt selle alusel kaitseréžiimi, nt väärtuslike hoonete lammutuskeeldu pole praktikas laialdaselt rakendatud.

Rein Kiis: Aga te ei rääkinud külavanematega.

Ave Paulus: Kohalike ja külavanemate kontaktid olid Töö tegijatel olemas.

Robert Aasa: Ma olen Käsmust, keegi pole minuga rääkinud.

Ave Paulus: Käsmu inventuuri teostamise ajal oli külavanem Aarne Vaik ja temaga räägiti.

Rein Kiis: Lähteülesanne on täidetud korrektselt, tellija poolne töö oleks pidanud teine olema.

Ave Paulus: Kui meil on töö tuleused, saab Keskkonnaamet neid läbi arutama hakata. Nüüd ongi rääkimise aeg, see uuring on faasis, kus teda saab parandada ning selle alusel ettepanekuna toodud tingimused läbi kaaluda. Kui tööd pole, siis on Tellijal raske midagi arutada.

Mart Hiob: Kolgakülas me proovisime kohtumist korraldada, aga inimene oli haige.

Kaisa Linno: See olin mina.

Rein Kiis: Ja tegemist on inimesega, kellel on olemas kogu küla ajalugu. See on kogu Lahemaa filosoofia küsimus. Ma tulen tagasi eelmise töö juurde, milleks on arhitektuurikonkurss ja mille korraldamisse ei kaasatud kohalikke arhitekte. See on kogu Lahemaa filosoofia, et ei kaasata kohalikke. Me tegutseme eraldi ja see häirib kohalikke.

Ave Paulus: Lahemaa filosoofia ON kaasata kohalikku. Ka koostöökogu mõte ja idee on selles. Arhitektuurikonkursi tingimuste väljatöötamisel kaasati samuti kohalikke ja valdu, tingimused arutati märtsis toimunud koostöökogu juhtgrupi koosolekul ka kohalike omavalitsustega läbi. Kohalikud omavalitsused panevad arhitektuurikonkursile laekunud töödele välja ka omapoolsed tunnustused.

Imbi Mets: Ma tuleks selle töö juurde, mida Mart tutvustas. Rahvuspargile on ette heidetud, et meil ei ole tööl arhitekti ja meil ei ole pädevust. Oleme teinud arhitektidele ettepanekuid tööle asuda, aga sellise palgatasemega ei tule arhitektid siia tööle. Selle töö mõte oli, et meil oleks oma töös millelegi tugineda. Oleme need soovitusel saanud. Kui oli võimalik rahasid töö jaoks taotleda, siis korraldati riigihange ja osalejad olid teadlikud töö suurusest. Võib-olla see töö ongi selline, mis me selle aja ja raha eest saime. Mis puudutab vigu, siis alates eelmisest suvest kuni maini on pidevalt toimunud informatsiooni vahetamine Keskkonnaametiga, pidevalt on tekste korrigeeritud. Ka meie aitasime töö valmimisele kaasa. Vähemalt meil ja ka vallal on nüüd millelegi tugineda, kui me anname välja seisukohti ja soovitusi, et kuidas ja kuhu ehtiada.

Rein Kiis: Keegi ei vaidle vastu, et tehtud on väga suur töö ja keegi ei vaidlusta selle väärtuslikkust.

Mart Hiob: Väärtus on see, et mingi hetk on kindlalt fikseeritud.

Rein Kiis: Tehtud on see töö, mille jaoks ametnikul ei jätku aega.

Mart Hiob: Nüüd peaks edasi jätkuetaapina nt tegema lausküsitlusi vms. Me oleme püüdnud täita töö eesmärgi ja me ei ole andnud vastust kõigile, see töö ei hõlma sotsiaalseid aspekte ja ei anna vastust kõigile küsimustele.

Rein Kiis: Massilist ehitamist siinkandis ei ole. Iga üksiku ehitamise annab läbi lapata. Ehitustaotlusi on Lahemaa kandis vähe.

Ave Paulus: Ehitusega seotud kooskõlastustaotlusi tuleb Lahemaal ligikaudu 300 taotluse ringis aastas. See ei ole vähe.

Mart Hiob: Mõned kohad Eestimaal võiks säilida, kus ehitamine toimub teistmoodi. Teine koht on see, et kohalike teadlikkust tuleks just siin piirkonnas infomaterjalide abil tõsta. Seda infot võiks inimestele edasi anda.

Rein Kiis: Asju ei tule ajada rangete keeludega, vaid teadlikkuse tõstmisega.

Ave Paulus: Loomulikult. Aga teadlikkuse tõstmine algab väärtuste kirjeldusest. Selle töö põhjal on hea tulla ümber laua ja arutada. Keskkonnaametil puuduvad täpsed andmed 4700 maaomaniku ja siinsete elanike sotsiaalsmajanduslikust taustast, kirjutasime kultuuripärandi valdkondliku sektsiooni töö tulemusena sotsiaalse uuringu vajaduse ettepaneku kaitsekorralduskava osas sisse, aga looduskaitse rahadega pole kõike võimalik teha. Mis puudutab väärtuslike hoonete kirjeldusi, siis selliseid kirjeldusi polnud selle töö raames võimalik teha. Tegeleme sellega koos EKA-ga ja Kultuuriministeeriumiga edasi. Ühelt poolt tulebki nüüd liikuda külade poole ja teiselt poolt tõsta täpsusastet. Väärtuste tundmine ja kirjeldus on kaitse alustala. Samas tunne, et riik ei kuula oma inimest, on laiem ühiskondlik probleem. Lahemaal oleme üritanud jõudumööda teha nii teavitustööd kui suhelda.

Tiina Skolimowski: Inimeste kaasamine tähendab seda, et mina valla arhitektina oleksin saanud tagasisidet. Kui inimesele oleks tema piirkonna väärtuslikkus ja hoone väärtuslikkus teada, siis poleks tal tekkinud soovi hoonet muuta või tükeldada.

Mart Hiob: Need sajad inimesed, kellega meie vestlesime, nendele andsime sõnumi edasi.

Kaisa Linno: Need, kes on saanud tagasisidet, nüüd on siis näha, kas nad hakkavad protestima, et nad ei saa ehitada teist hoonet.

Ave Paulus: Inimeste teadmine, et nad elavad rahvuspargis ja sellel alal on nii kultuurilised kui looduslikud väärtused, peaks olema 40-aastase ajalooga. Arvestades Lahemaa maaomanike hulka (4700 ringis), peaks igapäevaseks teavitustööks ressursse olema muidugi rohkem. Aga kohalikud on tegelikult need, kes hoiavad, ja kui teiega KOOS väärtusi hoida, siis polegi asi nii hull. Selleks koostöökogu ongi, et koos mõelda kultuuripärandi kaitse küsimustele. Aga selleks peavad kaitseala valitsejal ka korralikult põhjendatud väärtuste kirjeldused olema. 1970ndate kirjeldused olid vananenud infoga. Nüüd on nii ajaloolise maakasutuse kui arhitektuuri- ja asustusstruktuuri väärtuste osas olemas uued andmed, millega koos edasi minna.

Kaisa Linno: See töö peab olema avatud ja see peab minema edasi.

Ave Paulus: Jah.

Robert Aasa: Meil on tekkinud probleem Käsma küla tsoneeringuga. Sihtkaitsevöönd on planeeritud otse küla kõrvale ning külaelanikud on küla turvalisuse pärast mures, sest mets on tuleohtlik. Vajalik oleks luua küla ümber puhverala.

Riina Kotter: Sihtkaitsevööndite tsoneeringud vaadatakse veel üle. Need ei ole lõplikud. Oleme teadlikud Käsma küla probleemist ja arutame, kuidas seda võiks lahendada. Septembris tuleme läbi vaadatud tsoneeringutega koostöökogu ette. Eelnõule tuleb uus avalikustamine. Seega saab veel ettepanekuid teha.

Tiina Neljandik: Vösu on miljööväärtuslik, aga ometi kerkivad sinna ehitised, mis ei sobi miljöösse. Kerkivad ka illegaalsed hooned.

Ave Paulus: See on muidugi vale, et ebaseaduslikud ehitised kerkivad. Paraku on meil Eestis ainult kaks näidet ebaseaduslike ehitiste lammutamise kohta. Praegu on kohalikel omavalitsustel suhteliselt üldine praktika, et hoonete lammutamist ei nõuta. Küsimus on praktikas ja mentaliteedi muutumises.

Robert Aasa: Meil on kerkinud keset käsmut Rootsi arhitektuuri näiteid, Leedu arhitektuuri näiteid. Kuidas on see võimalik?

Ave Paulus: See on enamasti seatud tingimustele mittevastavate ehitiste, osalt ebaseaduslike ehitiste küsimus. On mõjutanud ka looduskaitse reformid.

Ave Paulus: Täname koosolekul osalemast.

Koosoleku juhataja:

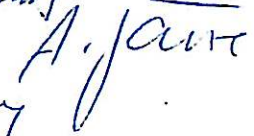
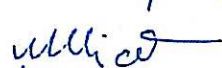
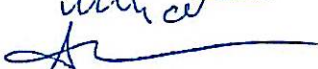
Ave Palulus

Koosoleku protokollija:

Riina Kotter

20.06.2012 toimuval Lahemaa külade inventuuri tutvustaval Lahemaa rahvuspargi koostöökogu kultuuripärandi valdkondlikul töökoosolekul osavõtjate nimekiri:

1. Tõnu Nefandier RMD
2. Piina Kotter KKA
3. Robert AASA Kasmu
4. Kaisa Liino Kolgakuila selts Kõrku
5. Rein Kiis Kussalu VV
6. Tiina Skolimowski Kussalu VV
7. IMBI METS "KEBULENNATULET"
8. ANDRES JÄRVE " "
9. RÜNA POMERANTS " "
10. Mareike Michelson " "
11. Ane Pauleus " "
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.